

***Microstoma protracta*, *Urnula craterium* a *Helvella spadicea*, tri zriedkavé druhy diskomycét (*Discomycetes*, *Pezizales*) na Devínskej Kobyle**

***Microstoma protracta*, *Urnula craterium* and *Helvella spadicea*, three rare species of *Discomycetes* (*Discomycetes*, *Pezizales*) in Devínska Kobyla**

IVONA KAUTMANOVÁ

Slovenské národné múzeum - Prirodovedné múzeum, botanické oddelenie, Vajanského nábrežie 2, 814 36 Bratislava

Three rare species of *Discomycetes* were found in Devínska Kobyla at Bratislava. *Microstoma protracta* and *Urnula craterium* were found first time in 1995 and have been found every next year on the same site. The most valuable is the discovery of *Helvella spadicea*, critically endangered species, included in the red list of Slovak mycoflora. This species was found in Devínska Kobyla only in 1997 and 1998. Further investigation of its distribution is recommended.

Flóru Devínskej Kobyle možno z celoslovenského hľadiska považovať za pomerne dobre preskúmanú, zdá sa však, že jej mykoflóra nám v budúcnosti pripraví ešte nejedno prekvapenie. Všetky tri nižšie uvedené druhy vreckatých húb z radu *Pezizales* majú síce menšie rozmery a sú pomerne nenápadné, ale zrejme by neunikli pozornému oku terénneho pracovníka, ktorých sa za posledných 200 rokov vystriedalo na Kobyle nemálo, od Lumnitzera v 2. polovici 18. storočia, cez Endlichera, Bollu, Bäumlera a Mergla až po Baudyša, Piláta, Kotlabu, Pouzara, Kuthana, Fábryho a mnohých ďalších v tomto storočí. O to prekvapujúcejšie je, že ani jeden z týchto druhov sa z tejto lokality neudáva pred rokom 1995. Je síce pravda, že tento rok bol mimoriadne priaznivý pre rast húb (v okolí Bratislavy bolo vtedy objavených viacero nových lokalít vzácných druhov), to však nevysvetľuje historickú absenciu údajov o výskyte týchto zaujímavých druhov z Devínskej Kobyle, ktorá sa odjakživa tešila veľkej pozornosti mykológov.

***Microstoma protracta* (Fr.) Kanouse - ohnivček zimný**

Ohnivček zimný je krásna vreckatá huba s miskovitými plodnicami šarlátovo červenej farby, ktorá však vďaka svojim malým rozmerom a dobe výskytu býva často prehliadaná. Prvé plodnice tejto vzácnnej huby našiel na Devínskej Kobyle V. Kautman 18. 2. 1995 na strmých svahoch nad Dunajom, medzi Karlovou Vsou a Devínom (Kautmanová 1995). Popri dnes už nepoužívanej asfaltovej starej devínskej ceste, sa z minulosti zachovali polorozpadnuté kamenné múriky, ktoré mali brániť zosuvom pôdy na cestu. V štrbinách medzi žulovými kameňmi, ale aj v sutine popri ceste, vyrastali desiatky ohnivčekov, pripomínajúcich drobné červené kvietky s priemerom asi 1 cm. Od roku 1995 sme ohnivčeky na uvedenej lokalite nachádzali každoročne, aj keď ich početnosť kolísala v závislosti od teploty a vlhkosti v predjarných mesiacoch. Posledné nálezy pochádzajú z 13. 1. 1998 (leg.V. Kautman). Iné lokality na Devínskej Kobyle

neboli dosiaľ zistené. Ide možno o jedinú známu lokalitu s trvalejším výskytom tohto druhu na Slovensku. Viackrát bol druh zbieraný len v okolí Šale (Sládečkovce) na Podunajskej rovine (Škubla 1986 BRA), inak sú udávané len ojedinelé nálezy z Bukovských vrchov (Adamčík in litt.), Oravského Podzámku (Kuthan 1975 BRA) a Rajeckých Teplíc (Kuthan 1971 BRA). Všetky ďalšie nálezy tejto krásnej a zaujímavej huby preto treba považovať za mimoriadne cenné.

Urnula craterium (Schw.) Fr. - urnička kráterová

Prvý nález ohnivčeka zimného v roku 1995 je spojený aj s nálezom urničky kráterovej, rastúcej na tej istej lokalite, tesne pri asfaltovej ceste (Kabát 1995). Tento druh, takisto z radu *Pezizales*, síce nie je až natoľko zriedkavý ako ohnivček zimný, rozhodne ho však nemožno považovať za bežný druh. Na Slovensku poznáme len asi päť lokalít tejto nenápadnej huby s tmavými až takmer čiernymi čiaškovitými plodnicami, vyrastajúcimi z odumretých koreňov a konárikov listnatých drevín ponorených v zemi (Škubla 1994). Jedna lokalita sa nachádza v Malých Karpatoch pri Stupave, kde bola urnička opakovane nachádzaná v rokoch 1987, 1993 a 1994 (všetko Sand & Hagara BRA), ďalšie sú pri Bojniciach (Škubla 1994) a Prešove (Ďurček 1989 BRA).

Na spomínanej lokalite na Devínskej Kobyle sme našli len jedinú skupinku plodníc, ktorá sa však objavuje každoročne a bola zistená aj 24. 2. 1998.

Helvella spadicea Schaeff. - chriapač pieskomilný

Aj tretí druh vzácnnej huby Devínskej Kobyle patrí do radu *Pezizales*. Chriapač pieskomilný je vzácny, kriticky ohrozený teplomilný druh slovenskej flóry (Kotlaba 1995). Až do roku 1994 bol známy na území Slovenska len z dvoch lokalít na Chotíne a Čenkove (Moravec 1980), pričom posledné údaje pochádzali z roku 1978 (leg. Moravec). V rokoch 1994 a 1995 objavili nazávisle na sebe viacerí bratislavskí mykológovia nové lokality v okolí Bratislavy: na Ostrovných lúčkach pri Čuňove (Kautman 1994, 1995 BRA), v Jaroveckom lesíku (Procházka & Kabát 1994 BRA) a neďaleko rezervácie Panský diel (Kautman 1995 BRA). Na všetkých lokalitách rástlo väčšie množstvo plodníc, na Ostrovných lúčkach ich boli dokonca stovky. V nasledujúcom roku sa však výskyt tejto huby opakovane len na Ostrovných lúčkach (Kautman 1996 BRA).

V roku 1997 bola zistená nová lokalita na rozoraných terasách pod vinohradmi na lokalite Merice na Devínskej Kobyle (Kautmanová 1997), kde rástli chriapače aj v marci 1998. Drobné plodničky chriapačov s čiernym klobúkom a bielym, v zemi ukrytým hlúbikom, rástli na ploche niekoľkých metrov štvorcových s výnimkou dvoch plodníc nájdených na prístupovej poľnej ceste. V apríli a máji 1998 bol výskyt zistený aj na Ostrovných lúčkach a Panskom dieli (leg. Kautmanová) a bola objavená aj nová lokalita na pravom brehu Dunaja neďaleko kanála Zuzana (Križ 1998 BRA).

H. spadicea uprednostňuje ľahké piesočnaté a štrkovité pôdy narušené eróziou alebo činnosťou človeka. Zdá sa, že prinajmenšom v okolí Bratislavy pribúdajú lokality jeho výskytu až do tej miery, že by bolo možné uvažovať o prehodnotení stupňa ohrozenosti tohto druhu, ktorý sa navyše šíri práve na miestach ovplyvnených človekom. Chýbajú nám však akékoľvek iné údaje o jeho súčasnom rozšírení na území Slovenska, a preto ho treba naďalej sledovať.

Všetky uvádzané nálezy z Devínskej Kobyle sú deponované v herbári SNM v Bratislave (BRA).

Literatúra

- Kabát V., 1995: Nález urničky kráterovej *Urnula craterium* (Schw.) Fr. na Devinskej Kobyle. - Sprav. slov. mykol., Bratislava, 3/8: 14.
- Kautmanová I., 1995: Vzácný nález ohnivčeka zimného *Microstoma protracta* (Fr.) Kanouse na Devinskej Kobyle. - Sprav. slov. mykol., Bratislava, 3/8: 16.
- Kautmanová I., 1997: Nové poznatky o výskyte a rozšírení chriapača pieskomilného *Helvella spadicea* Schaeff. - Sprav. slov. mykol., Bratislava, 5/16: 23-24.
- Kotlaba F. (ed.) 1995: Červená kniha vzácných a ohrozených druhov rastlín a živočíchov SR a ČR 4. Sinice, riasy, huby, lišajníky a machorasty. Príroda, Bratislava.
- Moravec J., 1980: *Helvella leucopus* Pers. in Czechoslovakia (*Discomycetes, Helvellaceae*). - Čes. Mykol., Praha, 34: 214-216.
- Škulba P., 1994: Urnička kráterová *Urnula craterium* (Schw.) Fr. - Sprav. slov. mykol., Bratislava, 2/5: 13.